

Projekt

z dnia 12 czerwca 2023 r.

Zatwierdzony przez

**UCHWAŁA NR
RADY GMINY GRAJEWO**

z dnia 2023 r.

w sprawie przyjęcia raportu z realizacji w latach 2021-2022 Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Grajewo na lata 2019-2022 z perspektywą na lata 2023-2026

Na podstawie art.18 ust.2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2023 r., poz. 40, poz. 572) oraz art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2022 r. poz. 2556 i poz. 2687 z 2023 r. poz. 877) Rada Gminy Grajewo uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się raport z realizacji w latach 2021-2022 Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Grajewo na lata 2019-2022 z perspektywą na lata 2023-2026, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

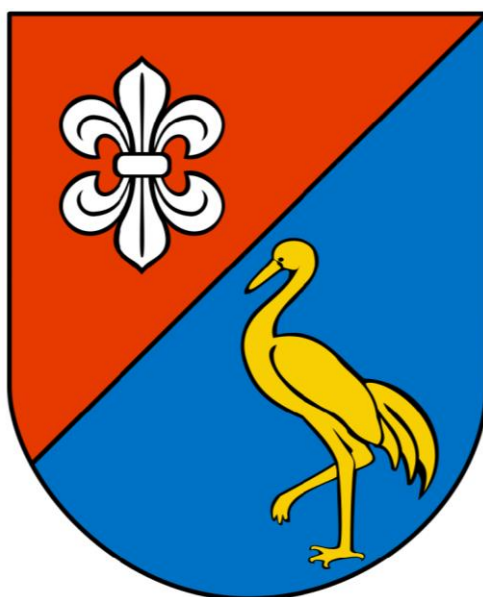
§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Jan Dąbrowski

Gmina Grajewo

„Raport z wykonania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Grajewo za lata 2021 - 2022”

Grajewo czerwiec 2023

„RAPORT Z WYKONANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY GRAJEWO ZA LATA 2021-2022”

WYKONAWCA:
Adam Czekański „Bio-San”
ul. Konarskiego 74
38-500 Sanok
e-mail: aczekanski@wp.pl
tel. 509 793 106

SPIS TREŚCI:

1. Wprowadzenie.....	6
2. Podstawa prawna opracowania	6
3. Cel i przedmiot opracowania.....	7
4. Ogólna charakterystyka Gminy Grajewo	7
4.1. Charakterystyka geograficzno-gospodarcza.....	7
4.1.1. Położenie administracyjne i powierzchnia	7
5. Cele i funkcje Programu	9
6. Realizacja zadań ekologicznych w 2021 i 2022 roku	17
7. Wnioski z analizy realizacji Programu Ochrony Środowiska Gminie GRAJEWO.....	24
8. Monitoring Programu Ochrony Środowiska.....	26
9. Wykorzystane materiały i opracowania	29

Wykaz pojęć i skrótów

As – arsen
B(a)P – benzo(a)piren
BKP - Biuro Konserwacji Przyrody
BZT5 - biologiczne zapotrzebowanie tlenu
Cd – kadm
ChZT – chemiczne zapotrzebowanie tlenu
c.o. – centralne ogrzewanie
CO – tlenek węgla
C6H6 – benzen
CO2 – dwutlenek węgla
EE – edukacja ekologiczna
GL – jakość gleb
GO – gospodarka odpadami
GUS – Główny Urząd Statystyczny
GZWP – Główny Zbiornik Wód Podziemnych
H – klimat akustyczny
IMGW – Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej
IUNG – Instytut Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa
JCW – jednolite części wód
JCWPd – jednolite części wód podziemnych
KP PSP - Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej
KPGO – Krajowy Plan Gospodarki Odpadami
KPOŚK – Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
KPZL – Krajowy Program Zwiększania Lesistości
LDWN – długookresowy średni poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB), wyznaczony w ciągu wszystkich dób w roku, z uwzględnieniem pory dnia (rozumianej jako przedział czasu od godz. 6.00 do godz. 18.00), pory wieczoru (rozumianej jako przedział czasu od godz. 18.00 do godz. 22.00) i pory nocy (rozumianej jako przedział czasu od godz. 22.00 do godz. 6.00)
LN, – długookresowy średni poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB), wyznaczony w ciągu wszystkich pór nocy w roku (rozumianych jako przedział czasu od godz. 22.00 do godz. 6.00)
LZO – lotne związki organiczne
MA – mapa akustyczna
Mg – megagram
mpzp – miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego
Ni – nikiel
NO2 – dwutlenek azotu
O3 - ozon
OP – zasoby przyrodnicze
OSCh-R – Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza
OSO – obszary specjalnej ochrony ptaków
OZE – odnawialne źródła energii
OZW – obszary mające znaczenie dla Wspólnoty
PA – powietrze atmosferyczne
PAP – zapobieganie poważnym awariom
Pb – ołów
PD – poziom dopuszczalny
PEM – pola elektromagnetyczne
PEP – Polityka Ekologiczna Państwa
PIG – Państwowy Instytut Geologiczny
PIS – Państwowa Inspekcja Sanitarna

PIW – Państwowa Inspekcja Weterynaryjna
PM – pył drobny, (z ang. *Particulate Matter*)
PMŚ – Państwowy Monitoring Środowiska
POH – Program ochrony środowiska przed hałasem
POKzA – Program Oczyszczania Kraju z Azbestu do 2032
PONE – Program Ograniczenia Niskiej Emisji
POP – Program ochrony powietrza
POŚ – „Programu Ochrony Środowiska
Program Wojewódzki – „Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego”
Raport – Raport z wykonania „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Grajewo”.
RDLP – Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych
RDOŚ – Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
RDW – Ramowa Dyrektywa Wodna
RLM – Równoważna Liczba Mieszkańców
RZGW – Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
SM – kopaliny
SOO – specjalne obszary ochrony siedlisk
SO₂ – dwutlenek siarki
T – turystyka
UE – Unia Europejska
W – wody powierzchniowe i podziemne
WIOŚ – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
WM – wody morskie: przejściowe i przybrzeżne
WPF – Wieloletnia Prognoza Finansowa
WPGO – Wojewódzki plan gospodarki odpadami
WPOŚ – Wojewódzki program ochrony środowiska
WWA – wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne

1. Wprowadzenie

Raport z wykonania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Grajewo (nazywany dalej Raportem) jest dokumentem sporządzanym co dwa lata w celu skontrolowania stanu realizacji zadań zaplanowanych w Programie Ochrony Środowiska. Źródłem informacji dla opracowania niniejszego dokumentu były następujące dane:

- dane i informacje udostępnione przez Urząd Gminy Grajewo, w tym uchwały budżetowe,
- dane Głównego Urzędu Statycznego,
- BDL,
- WIOS w Białymstoku.

Niniejszy dokument określa stopień realizacji zadań własnych Gminie Grajewo

2. Podstawa prawna opracowania

Podstawą opracowania „Raportu z wykonania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Grajewo za lata 2021-2022 , (zwanego dalej Raportem) jest art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. 2023 poz. 877). Zgodnie z art. 17 wyżej wymienionej ustawy Wójt Gminy sporządza program ochrony środowiska, a co 2 lata opracowuje się raporty z wykonania niniejszych programów. W związku z ustawą z Prawo ochrony środowiska, politykę ekologiczną państwa, zgodnie z którą opracowywane były programy ochrony środowiska, zastąpiono polityką ochrony środowiska, która m.in. winna być prowadzona za pomocą wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska. Zgodnie z art. 14 ust. 1. wyżej wymienionej ustawy polityka ochrony środowiska jest prowadzona na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2023 r. poz. 225).

Wprowadzone zmiany przepisów prawnych zmieniły założenia i wytyczne metodyczne wg których został opracowany niniejszy dokument.

Przedmiotem niniejszego opracowania jest raport z wykonania w latach 2021,2022 celów i zadań zapisanych w dokumencie: „PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY GRAJEWO na lata 2019-2022 z perspektywą na lata 2023-2026” (zwanym dalej POŚ), stanowiącym instrument długofalowego zarządzania środowiskiem oraz element ciągłości i trwałości działań władz Gminy na rzecz ochrony i zrównoważonego rozwoju środowiska.

3. Cel i przedmiot opracowania

Głównym celem Raportu jest ocena stopnia realizacji założonych celów oraz efektów działań zapisanych w „Programie ochrony środowiska”. Raport zawiera swoiste podsumowanie działań podjętych dla realizacji zadań i osiągnięcia celów określonych w Programie Ochrony Środowiska.

Zakres Raportu obejmuje:

- wykaz priorytetów ekologicznych przyjętych w Programie Ochrony Środowiska poddanych analizie,
- wykaz zrealizowanych przedsięwzięć wraz z poniesionymi kosztami,
- wnioski z monitoringu realizacji Programu,
- wskazanie głównych zagrożeń w realizacji Programu.

Źródłem informacji dla opracowania niniejszego dokumentu były m. in. dane i informacje udostępnione przez Urząd Gminy Grajewo. Za informacje dodatkowe posłużyły dane statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego.

Reasumując zasadniczym zadaniem, jakie niniejsze opracowanie ma spełnić jest analiza realizacji celów, priorytetów i w konsekwencji działań jakie stały przed samorządem gminnym w dziedzinie ochrony środowiska. Ich podjęcie i wykonanie ma na celu realizację międzynarodowych zobowiązań naszego kraju, a w szczególności, podjętych w związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej oraz w znacznej mierze wynikającej z nich Polityki Ekologicznej Państwa.

4. Ogólna charakterystyka Gminy Grajewo

4.1. Charakterystyka geograficzno-gospodarcza

4.1.1. Położenie administracyjne i powierzchnia

Gmina Grajewo wchodzi w skład powiatu grajewskiego, zajmując w obecnym kształcie obszar 30 820 ha. Położona jest w północno – zachodniej części województwa podlaskiego, granicząc z województwem warmińsko – mazurskim.

Od północy graniczy z Gminą Prostki (leżącą w województwie warmińsko – mazurskim) i gminą Rajgród, od wschodu z Gminą Goniądz. Tę północno – wschodnią częścią granicy gminy stanowi naturalna granica rzeki Elk. Od południa graniczy z Gminą Radziłów, a od zachodu z Gminą Wąsosz i Szczuczyn.

Poniżej na rysunku przedstawiono położenie gminy – rys. nr 1.

Rysunek 1 Granice administracyjne gminy Grajewo na tle powiatu grajewskiego.

Źródło: <https://www.osp.org.pl>

Obszar gminy podzielony jest na 49 sołectw, w obrębie, których znajdują się 51 miejscowości tj. Białaszewo, Białaszewo – Kolonia, Białogrądy, Boczki – Świdrowo, Brzozowo, Brzozowa Wólka, Chojnówek, Ciemnoszyje, Cyprki, Danówek, Dybła, Elżbiecin, Flesze, Gackie, Godlewo, Grozimy, Kacprowo, Kapice, Konopki, Konopki – Kolonie, Koszarówka, Koty – Rybno, Kurejewka, Kurejwa, Kurki, Lipińskie, Łamane Grądy, Łękowo, Łojki, Łosewo, Mareckie, Mierucie, Modzele, Okót, Pieniążki, Podlasek, Popowo, Przechody, Ruda, Sienickie, Sikora, Sojczynek, Sojczyn Borowy, Sojczyn Grądowy, Szymany, Szymany – Kolonie, Toczyłowo, Uścianki, Wierzbowo, Wojewodzin, Zaborowo.

1.1.1. Dane demograficzne

Ludność Gminy Grajewo na koniec grudnia 2021 roku liczyła 5524, co stanowi około 12,2 % mieszkańców powiatu i 0,5 % mieszkańców województwa. Powierzchnia rozpatrywanego obszaru wynosi 308,1 km². Gęstość zaludnienia jest niższa od średniej gęstości zaludnienia w województwie podlaskim 58 na 1 km² oraz w Polsce 121 na 1 km² i wynosi 17,9 osób na 1 km².

Tabela 1 **Liczba ludności**

Nazwa	Liczba ludności w poszczególnych latach								
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Podlaskie	1 194	1 191	1 188	1 186	1 184	1 181	1 178	1 156	1 148
	965	918	800	625	548	533	353	591	720
Powiat grajewski	48 916	48 643	48 357	48 041	47 781	47 518	47 210	45 636	45 180
Gmina Grajewo	6 027	5 984	5 946	5 872	5 851	5 827	5 789	5 555	5 524

Źródło: GUS <https://bdl.stat.gov.pl/BDL>

5. Cele i funkcje Programu

Dla obszarów wymagających interwencji wyznaczono cele, kierunki oraz zadania, które służyć mają poprawie stanu środowiska, co przedstawiono w poniższej tabeli. Oprócz tego wyznaczono zadania, które służyć mają ochronie i zachowaniu obecnego stanu pozostałych komponentów środowiska. Do każdego zadania przypisano jednostkę odpowiedzialną za wykonanie zadania, zaproponowano wskaźnik monitorowania oraz przypisano możliwe ryzyka, jakie wiążą się z realizacją danego zadania. Strategia Programu ochrony środowiska ma na celu zachowanie najcenniejszych elementów środowiska i poprawę jego stanu. Jako główne cele programu Gminnego przyjmuje się następujące priorytety:

1. Ochrona klimatu i jakości powietrza - PRIORYTET 1
2. Zagrożenia hałasem - PRIORYTET 2
3. Pola elektromagnetyczne - PROPRIYTET 3
4. Gospodarowanie wodami - PRIORYTET 4
5. Gospodarka wodno - ściekowa - PRIORYTET 5
6. Zasoby geologiczne - PRIORYTET 6
7. Gleby - PRIORYTET 7
8. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów - PRIORYTET 8
9. Zasoby przyrodnicze - PRIORYTET 9
10. Zagrożenia poważnymi awariami - PRIORYTET 10

11. Edukacja ekologiczna - PRIORYTET 11

„RAPORT Z WYKONANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY GRAJEWO ZA LATA 2021-2022”

Tabela nr 3 Wykaz zadań ujętych w „PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY GRAJEWO na lata 2019-2022 z perspektywą na lata 2023-2026”.

Obszar interwencji	Cel długookresowy	Nazwa	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka	
GŁÓWNE OBSZARY INTERWENCJI									
			Liczba zrealizowanych działań	0	>0		Realizacja działań w ramach Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Grajewo	Gmina Grajewo, inne podmioty	Nieotrzymanie dofinansowania ze środków zewnętrznych
1. Ochrona klimatu i jakości powietrza	Spełnienie norm jakości powietrza atmosferycznego na terenie gminy		Liczba wymienionych opraw [szt.]	0	>0	Poprawa jakości powietrza na terenie gminy Grajewo	Modernizacja oświetlenia ulicznego	Gmina Grajewo	Nieotrzymanie dofinansowania ze środków zewnętrznych
			Liczba instalacji OZE [szt.]	0	>0		Montaż instalacji OZE na budynkach mieszkalnych	Gmina Grajewo, mieszkańcy	Nieotrzymanie dofinansowania ze środków zewnętrznych
			Liczba wymienionych kotłów [szt.]	0	>0		Wymiana nieefektywnych kotłów na terenie gminy	Gmina Grajewo, mieszkańcy	Nieotrzymanie dofinansowania ze środków zewnętrznych
			Długość przebudowanych dróg gminnych [km]	0	>0	Ograniczenie uciążliwości systemu komunikacyjnego ¹	Bieżąca modernizacja dróg gminnych	Gmina Grajewo	- Brak zrealizowania inwestycji
			Długość przebudowanych dróg [km]	0	>0		Modernizacja i przebudowa dróg powiatowych	Powiat grajewski	- Brak zrealizowania inwestycji

¹ Kierunek interwencji dotyczy także zagrożenia przed hałasem.

„RAPORT Z WYKONANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY GRAJEWO ZA LATA 2021-2022”

2.	Zagrożenia hałasem	Ograniczenie uciążliwości akustycznej	Liczba rozpisanych przetargów na modernizację/przebudowę dróg, które uwzględniają takie zapisy	0	>0	Podniesienie komfortu życia mieszkańców gminy poprzez	Tworzenie zabezpieczeń przed oddziaływaniem hałasu komunikacyjnego poprzez wprowadzanie odpowiednich zapisów w SIWZ uwzględniające m.in. montowanie dźwiękoszczelnych okien, kładzenie cichej nawierzchni i budowę ekranów akustycznych	Gmina Grajewo, zarządcy dróg	- brak wprowadzania odpowiednich zapisów w SIWZ
		dla mieszkańców gminy	Liczba rejestrów źródeł uciążliwości akustycznej	0	1	eliminację zagrożeń hałasem	Aktualizacja inwentaryzacji źródeł uciążliwości akustycznej	Gmina Grajewo	- Przedłużająca się procedura wprowadzania zmian do przepisów prawa miejscowego
			Liczba przeprowadzonych kontroli [szt]	0	>0		Kontrola emisji hałasu do środowiska z obiektów działalności gospodarczej	WIOŚ w Białymstoku	- Brak prowadzenia kontroli
3	Pola elektromagnetyczne	Kontrola niejonizującego promieniowania elektromagnetycznego do środowiska na terenie gminy	Liczba rejestrów źródeł promieniowania elektromagnetycznego	0	1	Podniesienie komfortu życia mieszkańców gminy poprzez eliminację zagrożeń promieniowaniem elektromagnetycznym	Gromadzenie danych nt. instalacji emitujących pola elektromagnetyczne wymagających zgłoszeń	Gmina Grajewo	-
			Odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego	0	>0		Uwzględnienie zapisów dotyczących ochrony przed ponadnormatywnym promieniowaniem elektromagnetycznym w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gminy	Gmina Grajewo	- Przedłużająca się procedura wprowadzania zmian do przepisów prawa miejscowego
4	Gospodarowanie wodami	Zrównoważone gospodarowanie wodami powierzchniowymi i podziemnymi umożliwiające	Liczba przeprowadzonych kontroli jakości wód na terenie gminy	0	1	Dobry stan wód powierzchniowych i podziemnych	Prowadzenie stałego lokalnego i regionalnego monitoringu wód	Państwowy Instytut Geologiczny	- Brak prowadzenia monitoringu - Zanieczyszczenia ze strony mieszkańców i przedsiębiorców

„RAPORT Z WYKONANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY GRAJEWO ZA LATA 2021-2022”

		zaspokojenie potrzeb wodnych gminy przy utrzymaniu co najmniej dobrego stanu wód	Liczba akcji promocyjnych	0	2		Propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody przez działania edukacyjno- promocyjne (akcje, kampanie skierowane do wszystkich grup społecznych)	Gmina Grajewo	- Brak zainteresowania ze strony mieszkańców
5	Gospodarka wodno - ściekowa	Podniesienie komfortu życia mieszkańców gminy poprzez stworzenie nowoczesnej infrastruktury związanej z gospodarką wodno- ściekową	Liczba przeprowadzonych kontroli w ciągu roku [liczba kontroli]	0	2	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury związanej z gospodarką wodno - ściekową	Prowadzenie kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych	Gmina Grajewo	- Brak prowadzenia kontroli
			Długość sieci wodociągowej [km]	203,9	>203,9		Rozbudowa sieci wodociągowej	Gmina Grajewo	- Brak realizacji inwestycji
			Długość zmodernizowanej sieci [km]	0	>0		Bieżąca modernizacja sieci wodociągowej - kanalizacyjnej	Gmina Grajewo	- Brak realizacji inwestycji
6	Zasoby geologiczne	Racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami kopalin ze złóż	Powierzchnia surowców naturalnych [t]	9 750,71	>9 750,71	Zapobieganie degradacji zasobów złóż naturalnych	Ochrona zasobów złóż kopalin poprzez uwzględnianie ich w dokumentach planistycznych	Gmina Grajewo	- brak kontroli nad złożami naturalnymi, - degradacja zasobów złóż
			Odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego	0	>0	Efektywne wykorzystywanie eksploatowanych złóż oraz ochrona zasobów złóż nieeksploatowanych	Uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zapisów dotyczących ochrony naturalnego ukształtowania powierzchni ziemi	Gmina Grajewo	- Przedłużająca się procedura wprowadzania zmian do przepisów prawa miejscowego
7	Gleby	Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych	Liczba kampanii	0	1	Ochrona gleb przed degradacją i dewastacją	Wdrażanie zasad „Dobrych Praktyk Rolniczych” oraz promowanie rolnictwa ekologicznego	Gmina Grajewo, właściciele gruntów	- Brak zainteresowania właścicieli gruntów - Brak zainteresowania inwestorów

„RAPORT Z WYKONANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY GRAJEWO ZA LATA 2021-2022”

			Liczba przeprowadzonych kontroli jakości gleb na terenie gminy	0	1		Prowadzenie monitoringu jakości gleb	Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska	Brak prowadzenia monitoringu - Niewłaściwe użytkowanie ze strony właścicieli gruntów
			Liczba działań w ramach realizacji inwestycji	0	>0		Wspieranie i promowanie rolnictwa ekologicznego	Gmina Grajewo	- Brak zainteresowania właścicieli gruntów - Brak zainteresowania inwestorów
			Poziomy recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metalu, tworzyw sztucznych, szkła - wyrażone w %	38,03	>38,03		Zwiększenie poziomu recyklingu - przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła oraz innych niż niebezpieczne	Mieszkańcy	- Brak możliwości technicznych do realizacji zadania - Ograniczenie masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania
8	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Racjonalne gospodarowanie odpadami	Poziomy recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metalu, tworzyw sztucznych, szkła - wyrażone w %	33,686	>33,686	Prawidłowe prowadzenie gospodarki odpadami	Uszczelnianie gminnego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi - weryfikacja mieszkańców uchylających się od obowiązku złożenia deklaracji i wnoszenia opłat	Gmina Grajewo	- Brak możliwości technicznych do realizacji zadania - Ograniczenie masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania
			Liczba zlikwidowanych dzikich wysypisk śmieci	0	>0		Likwidacja dzikich wysypisk śmieci	Gmina Grajewo	- Brak działań w tym zakresie
			Masa usuniętych wyrobów azbestowych [Mg]	300,390	>300,390		Usuwanie wyrobów azbestowych	Gmina Grajewo	- Brak zainteresowania mieszkańców

„RAPORT Z WYKONANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY GRAJEWO ZA LATA 2021-2022”

9	Zasoby przyrodnicze	Zachowanie, odtworzenie zrównoważone użytkowanie bioróżnorodności i georóżnorodności oraz ochrona przyrody	Powierzchnia obiektów i obszarów prawnie chronionych [ha]	972,00	> 972,00	Ochrona zieleni, zasobów leśnych oraz obszarów o szczególnych	Bieżąca pielęgnacja zasobów przyrodniczych wraz z ochroną obszarów i obiektów prawnie chronionych	Gmina Grajewo, RDOS	Dewastacja ze strony mieszkańców i turystów - brak zgody posiadaczy nieruchomości
			Powierzchnia gruntów leśnych [ha]	9 750,71	>9 750,71	walorach przyrodniczych	Ochrona zasobów leśnych oraz prowadzenie stałego monitoringu w celu zapobiegania zagrożeniom	Zarządcy lasów, w tym lasów stanowiących własność Skarbu Państwa	Dewastacja ze strony mieszkańców, - szkodniki, - niekorzystne warunki atmosferyczne (wichury) - pożary
			Odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego	0	>0	Zwiększanie powierzchni obszarów chronionych i leśnych	Uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego obszarów przeznaczonych pod zalesianie (słabe gleby V, VI klasy oraz wieloletnie odłogi)	Gmina Grajewo	- Przedłużająca się procedura wprowadzania zmian do przepisów prawa miejscowego
			Powierzchnia obszarów prawnie chronionych [ha]	972,00	> 972,00		Tworzenie nowych obszarów chronionych	Gmina Grajewo	- Brak działań w tym zakresie
			Powierzchnia lasów [ha]	9 750,71	>9 750,71		Zalesianie gruntów porolnych	Nadleśnictwo, Gmina Grajewo	- Brak środków finansowych
10	Zagrożenia poważnymi awariami	Minimalizacja potencjalnych negatywnych skutków awarii	Liczba przeprowadzonych szkoleń	0	1	Zapobieganie skutkom poważnych awarii i zagrożeniom naturalnym	Szkolenia z zakresu ratowniczo-gaśniczego	Gmina Grajewo, OSP, inne jednostki	- brak zainteresowania społeczeństwa
11	Edukacja ekologiczna	Zwiększenie świadomości ekologicznej społeczeństwa gminy, kształtowanie postaw proekologicznych jego	Liczba przeprowadzonych szkoleń [na terenie każdej placówki oświatowej]	5	>5	Zwiększanie świadomości ekologicznej	Działania edukacyjne w szkołach na terenie gminy	Gmina Grajewo, placówki oświatowe na terenie gminy	- Brak działań w tym zakresie

„RAPORT Z WYKONANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY GRAJEWO ZA LATA 2021-2022”

mieszkańców oraz poczucia odpowiedzialności za jakość środowiska	Liczba zorganizowanych festynów i konkursów	0	Organizacja festynów >0 i konkursów w zakresie edukacji ekologicznej	Gmina Grajewo	- Brak działań w tym zakresie
--	---	---	--	---------------	-------------------------------

6. Realizacja zadań ekologicznych w 2021 i 2022 roku

W harmonogramie realizacyjnym przygotowanym dla Gminy Grajewo, poszczególnym celom strategicznym przyporządkowano konkretne zadania z oszacowaniem czasu ich realizacji (lub określeniem czy zadania mają charakter ciągły) oraz instytucje, które powinny je realizować lub współrealizować.

Obowiązujące akty prawne nakładają na organy administracji samorządowej szeroki zakres obowiązków dotyczących ochrony środowiska. Według definicji wyrażonej na przykład w art. 3, pkt. 15 ustawy – Prawo ochrony środowiska, organami ochrony środowiska są organy administracji powołane do wykonywania zadań publicznych z zakresu ochrony środowiska stosownie do określonej właściwości. Przepis art. 376 ustawy Prawo ochrony środowiska jako organ ochrony środowiska wskazuje m.in. wójta, burmistrza, starostę (jako organ samorządowy).

Poniżej w tabeli przedstawiono wykaz planowanych i zrealizowanych (w latach 2021-2022) zadań ujętych w: „PROGRAMIE OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY GRAJEWO na lata 2019-2022 z perspektywą na lata 2023-2026”.

„RAPORT Z WYKONANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY GRAJEWO ZA LATA 2021-2022”

Tabela nr 4 Wykaz zrealizowanych zadań ujętych w „PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY GRAJEWO na lata 2019-2022 z perspektywą na lata 2023-2026”.

Zadanie	Jednostka odpowiedzialna za realizację	Stopień realizacji	Poniesione koszty w 2021 r. [tys. zł]	Poniesione koszty w 2021 r. [tys. zł]
1. Ochrona klimatu i jakości powietrza - PRIORYTET 1				
Realizacja działań w ramach Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Grajewo	Gmina Grajewo, inne podmioty	Działanie realizowane na bieżąco	b.d.	
Modernizacja oświetlenia ulicznego	Gmina Grajewo	-	-	130
Montaż instalacji OZE na budynkach mieszkalnych	Gmina Grajewo,	Działanie zrealizowane	b.d.	b.d.
Wymiana nieefektywnych kotłów na terenie gminy	Gmina	Działanie zrealizowane	b.d.	b.d.
Modernizacja i przebudowa dróg powiatowych	Powiat Grajewski	Działanie zrealizowane	b.d.	b.d.
2. Zagrożenia hałasem - PRIORYTET 2				
Tworzenie zabezpieczeń przed oddziaływaniem hałasu komunikacyjnego poprzez wprowadzanie odpowiednich zapisów w SIWZ uwzględniające m.in. montowanie dźwiękoszczelnych okien, kładzenie cichej nawierzchni i budowę ekranów akustycznych	Gmina Grajewo, zarządcy dróg	Działanie zrealizowane	200	-

„RAPORT Z WYKONANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY GRAJEWOZA LATA 2020-2021”

Aktualizacja inwentaryzacji źródeł uciążliwości akustycznej	Gmina Grajewo	Działanie realizowane na bieżąco	b.d.	
Kontrola emisji hałasu do środowiska z obiektów działalności gospodarczej	WIOŚ w Białymstoku	Działanie zrealizowane	Koszty własne	Koszty własne
Modernizacja i przebudowa dróg, gminnych	Gmina Grajewo	Działanie zrealizowane	200	7 253
3. Pola elektromagnetyczne - PROPRIETYET 3				
Gromadzenie danych nt. instalacji emitujących pola elektromagnetyczne wymagających zgłoszeń	Gmina Grajewo	Działanie zrealizowane	Koszty własne	Koszty własne
Uwzględnienie zapisów dotyczących ochrony przed ponadnormatywnym promieniowaniem elektromagnetycznym w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gminy	Gmina Grajewo	Działanie zrealizowane	Koszty własne	Koszty własne
4 . Gospodarowanie wodami - PRIORYTET 4				
Prowadzenie stałego lokalnego i regionalnego monitoringu wód	Państwowy Instytut Geologiczny	Zadanie realizowano na bieżąco	w ramach środków własnych	

„RAPORT Z WYKONANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY GRAJEWOZA LATA 2020-2021”

Propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody przez działania edukacyjno- promocyjne (akcje, kampanie skierowane do wszystkich grup społecznych)	Gmina Grajewo	Zadanie realizowano na bieżąco	w ramach środków własnych	
5. Gospodarka wodno - ściekowa - PRIORYTET 5				
Prowadzenie kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych	Gmina Grajewo	Zadanie realizowano na bieżąco	w ramach środków własnych	
Rozbudowa sieci wodociągowej	Gmina Grajewo	Zadanie realizowano na bieżąco		40
Bieżąca modernizacja sieci wodociągowo - kanalizacyjnej	Gmina Grajewo	Zadanie realizowano na bieżąco	w ramach środków własnych	
6. Zasoby geologiczne - PRIORYTET 6				
Ochrona zasobów złóż kopalin poprzez uwzględnianie ich w dokumentach planistycznych	Gmina Grajewo	Działanie zrealizowane	Koszty własne	Koszty własne
Uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zapisów dotyczących ochrony naturalnego ukształtowania powierzchni ziemi	Gmina Grajewo	Działanie zrealizowane	Koszty własne	Koszty własne
7. Gleby - PRIORYTET 7				

Wdrażanie zasad „Dobrych Praktyk Rolniczych” oraz promowanie rolnictwa ekologicznego	Gmina Grajewo	Działanie zrealizowane	Brak danych kosztowych
Prowadzenie monitoringu jakości gleb	Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska	Działanie zrealizowane	Brak danych kosztowych
Wspieranie i promowanie rolnictwa ekologicznego	Gmina Grajewo	Działanie zrealizowane	Brak danych kosztowych
8. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów - PRIORYTET 8			
Uszczelnianie gminnego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi - weryfikacja mieszkańców uchylających się od obowiązku złożenia deklaracji i wnoszenia opłat	Gmina Grajewo	Działanie realizowane na bieżąco	Brak danych kosztowych
Usuwanie wyrobów azbestowych	Gmina Grajewo	Działanie realizowane na bieżąco	Brak danych kosztowych

Zwiększenie poziomu recyklingu - przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła, oraz innych niż niebezpieczne	Mieszkańcy	Działanie realizowane na bieżąco	Brak danych kosztowych	
9. Zasoby przyrodnicze - PRIORYTET 9				
Bieżąca pielęgnacja zasobów przyrodniczych wraz z ochroną obszarów i obiektów prawnie chronionych	Gmina Grajewo, RDOS	Działanie realizowane na bieżąco	Brak danych kosztowych	Brak danych kosztowych
Uwzględnienie w Planach Zagospodarowania Przestrzennego obszarów przeznaczonych pod zalesianie (słabe gleby V i VI klasy oraz wieloletnie odłogi)	Gmina Grajewo	Działanie realizowane na bieżąco	Brak danych kosztowych	Brak danych kosztowych
Tworzenie nowych obszarów chronionych	Gmina Grajewo	Działanie realizowane na bieżąco	Brak danych kosztowych	Brak danych kosztowych
Ochrona zasobów leśnych oraz prowadzenie stałego monitoringu w celu zapobiegania zagrożeniom	Zarządcy lasów, w tym lasów stanowiących własność Skarbu Państwa	Działanie realizowane na bieżąco	Brak danych kosztowych	Brak danych kosztowych
Zalesianie gruntów porolnych	Nadleśnictwo	Działanie realizowane na bieżąco	Brak danych kosztowych	Brak danych kosztowych
10. Zagrożenia poważnymi awariami - PRIORYTET 10				
Szkolenia z zakresu ratowniczo- gaśniczego	Gmina Grajewo, OSP, inne jednostki	Działanie realizowane na bieżąco	Brak danych kosztowych	

„RAPORT Z WYKONANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY GRAJEWOZA LATA 2020-2021”

11. Edukacja ekologiczna - PRIORYTET 11				
Działania edukacyjne w szkołach na terenie gminy	Gmina Grajewo, placówki oświatowe na terenie gminy	Działanie realizowane na bieżąco	Brak danych kosztowych	
Organizacja festynów i konkursów w zakresie edukacji ekologicznej	Gmina Grajewo	Działanie realizowane na bieżąco	Brak danych kosztowych	Brak danych kosztowych
łącznie koszty realizacji w 2021, 2022 roku		Suma:	7 823 000,00 zł	

7. Wnioski z analizy realizacji Programu Ochrony Środowiska Gminie GRAJEWO.

Analizując stan środowiska w Gminie Grajewo na przestrzeni 2021 - 2022 roku można stwierdzić, iż uległ on poprawie. Priorytetem Gminy Grajewo w zakresie ochrony środowiska jest:

- kontynuacja zadań związanych z poprawą jakości powietrza i zmniejszenie uciążliwości hałasu poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu obowiązujących standardów oraz budowa kanalizacji.

Na przestrzeni lat 2021-2022 nie stwierdzono wyraźnych różnic w zakresie oddziaływania różnych źródeł hałasu na środowisko. Głównym działaniem, jakie podjęto w Gminie Grajewo, w celu ochrony przed hałasem była przebudowa i modernizacja dróg, bieżące utrzymanie dróg, na działania te wydatkowana była kwota: 7 453 000,00 zł co stanowiło ponad 90% wydatków w odniesieniu do łącznych kosztów wszystkich zrealizowanych zadań w ramach POŚ w 2021-2022 roku.

Na przestrzeni 2021-2022 roku nie stwierdzono wyraźnych różnic w zakresie zanieczyszczenia powietrza. Ocenę również utrudnia brak wykonywania na terenie powiatu pomiarów poziomów stężeń zanieczyszczeń powietrza. W celu poprawy i ochrony powietrza atmosferycznego podjęto szereg działań inwestycyjnych: modernizację istniejących źródeł ciepła (poprawę sprawności w procesach spalania i stosowanie ekologicznych nośników energii), termomodernizację i termorenowację budynków, modernizację i bieżące utrzymanie dróg gminnych i powiatowych, zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej w gminie. Równolegle w tym zakresie były prowadzone działania nie inwestycyjne:

- działania edukacyjne i promocyjne dotyczące upowszechniania wykorzystania odnawialnych źródeł energii, stosowania ekologicznych nośników energii, edukacja na temat szkodliwości spalania w piecach domowych materiałów odpadowych ;
- promocja odnawialnych źródeł energii.

Na działania inwestycyjne z zakresu modernizacji istniejących źródeł ciepła, termomodernizacji i termorenowacji budynków oraz wymiany oświetlenia w analizowanym okresie wydatkowano kwotę: 130 000 zł, natomiast w zakresie zwiększenia udziału energii ze źródeł odnawialnych w Gminie Grajewo dało się zauważyć sporo działań wśród mieszkańców gminy .

Ważnym zadaniem w Gminie Grajewo jest gospodarka wodno-ściekowa i w związku z tym realizacja zadań związanych z zaopatrzeniem w wodę i odprowadzaniu ścieków była najważniejszą w analizowanym okresie. Z uwagi na wysokie koszty budowy sieci wodno-kanalizacyjnych postęp prac w tej dziedzinie jest ściśle uzależniony od możliwości pozyskania środków zewnętrznych. Część inwestycji w tym czasie dotyczyła gospodarki wodno – ściekowej. Głównymi działaniami, jakie podjęto w Gminie Grajewo w ramach priorytetu „GOSPODARKA WODNO –ŚCIEKOWA. Rozbudowa zbiorowego systemu oczyszczania ścieków i zaopatrzenia w wodę” - w celu ochrony wód była

budowa kanalizacji sanitarnej, na działania te w ramach tego priorytetu w latach 2019 - 2020 wydatkowana była kwota: 40000 zł.

W zakresie gospodarowania odpadami gminy Gminie Grajewo terminowo realizują zakładane cele. Kontynuowano wsparcie mieszkańców w działaniach na rzecz usuwania wyrobów zawierających azbest. Na podstawie inwentaryzacji ilości wyrobów zawierających azbest na terenie gminy oraz informacji zbieranych corocznie od mieszkańców, do momentu aktualizacji inwentaryzacji, odnotowano zmniejszenie ilości wyrobów zawierających azbest. Program ten przynosząc wymierne efekty będzie kontynuowany w przyszłości.

Poprawia się również gospodarka odpadami komunalnymi. Na podstawie informacji zebranych od mieszkańców stwierdza się, że poprawia się gospodarka odpadami oraz selektywna zbiórka odpadów. Rośnie świadomość ekologiczna mieszkańców gminy w tym zakresie.

W 2021 - 2022 roku w zakresie ochrony przyrody nie zaszły zmiany. Ochrona przyrody ukierunkowana jest na objęciu ochroną obiektów i terenów o wysokich walorach przyrodniczych, a także na tworzeniu możliwości właściwego korzystania z zasobów przyrody przez mieszkańców i turystów odwiedzających Gminę Grajewo.

W zakresie działań związanych z poprawą bezpieczeństwa: w ramach Obszaru interwencji ZAGROZENIE POWAŻNYMI AWARIAMI - PRIORYTET 2 - w 2021 i 2022 roku w ramach wydatków budżetowych Gminy Grajewo .

Realizacja Programu kształtuje się na wysokim poziomie zaawansowania. Ma na to wpływ wysoki stopień realizacji dużej części zadań. Przeważająca część zadań, jest wykonywana przez jednostki w ramach potrzeb oraz statutowej działalności – ich realizacja kształtuje się na dobrym poziomie. Duży stopień realizacji wykazują zadania z zakresu remontów i budowy infrastruktury drogowej, w zakresie termomodernizacji budynków oraz za zakresu ochrony przyrody i wielofunkcyjnego rozwoju zasobów leśnych – zadania te zostały zrealizowane w 100% . W większości były to zadania przyjęte do realizacji w 2021-2022 roku i zostały one zrealizowane w całkowitym stopniu . Niektóre zadania przyjęte w Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Grajewo jako zadania długoterminowe były realizowane na bieżąco w każdym roku objętym programem. Koszt realizacji zadań z zakresu ochrony Środowiska zrealizowanych w latach 2021 – 2022 na terenie Gminy Grajewo wynosił: 7 823 000,00 zł. Zaleca się aby realizując zamierzenia Programu Ochrony Środowiska, kontynuować pozyskiwanie jak największej liczby partnerów inwestycyjnych oraz korzystać z zewnętrznych środków finansowania, gdyż wielkość inwestycji oraz koszty związane z ich realizacją znacznie obciążają budżet gminy. Pozyskanie zewnętrznych funduszy pomoże gminie na zrealizowanie znacznie większej ilości zadań, zwłaszcza z zakresu gospodarki wodno-ściekowej oraz ochrony powietrza.

Dla lepszej harmonizacji działań w zakresie zrównoważonego rozwoju Gminie Grajewo opracowana zostanie aktualizacja Programu Ochrony Środowiska definiująca zadania ochrony środowiska na kolejny okres planowania.

8. Monitoring Programu Ochrony Środowiska

Realizacja działań zaplanowanych w: „PROGRAMIE OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY GRAJEWO na lata 2019-2022 z perspektywą na lata 2023-2026”, wymagała monitorowania oraz podjęcia natychmiastowych działań w przypadku pojawienia się rozbieżności między planowanymi rezultatami, a stanem osiągniętym w rzeczywistości. W procesie wdrażania Programu ważna jest kontrola przebiegu tego procesu oraz ocena stopnia realizacji zadań w nim wyznaczonych z punktu widzenia osiągnięcia założonych celów. Z tego względu ważne jest wyznaczenie systemu sporządzania raportów z realizacji POŚ na podstawie, którego będzie możliwe dokonanie oceny procesu wdrażania oraz będą mogły być dokonane modyfikacje Programu.

Wskaźniki monitorowania realizacji zadań ujętych w : „PROGRAMIE OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY GRAJEWO na lata 2019-2022 z perspektywą na lata 2023-2026”, zostały przedstawione w poniższej tabeli:

Tabela 5 Wskaźniki służące do monitoringu Programu Ochrony Środowiska. Źródło: „PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY GRAJEWO na lata 2019-2022 z perspektywą na lata 2023-2026”. oraz obliczenia własne , dane GUS.

Lp. Wskaźnik	Jednostka	2021	2022
1. KONTYNUACJA DZIAŁAŃ ZWIĄZANYCH Z POPRAWĄ JAKOŚCI POWIETRZA			
Liczba zmodernizowanych kotłowni	szt.	0	0
Wielkość emisji niskiej	%, Mg/rok	bd	Bd
Łączna emisja zanieczyszczeń gazowych	Mg/rok	bd	Bd
Liczba budynków objętych termomodernizacją	szt.	0	0
2. OSIĄGNIĘCIE I UTRZYMANIE DOBREGO STANU WÓD POWIERZCHNIOWYCH ORAZ OCHRONA JAKOŚCI WÓD PODZIEMNYCH I RACJONALIZACJA ICH WYKORZYSTANIA			
Liczba nowopowstałych SUW	Szt.	0	0
Liczba zmodernizowanych SUW	Szt.	0	0
Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	Szt.	451	b.d
Liczba zmodernizowanych komunalnych oczyszczalni ścieków	Szt.	0	0
Długość sieci wodociągowej	km	205,9	bd
Długość sieci kanalizacyjnej sanitarnej i deszczowej	km	0	0
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku	dam ³	290,4	bd
3. ZACHOWANIE, ODTWORZENIE I ZROWNOWAŻONE UŻYTKOWANIE ROZNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ NA ROŻNYCH POZIOMACH ORGANIZACJI			
Ilość stworzonych korytarzy i przejść ekologicznych	Szt.	0	0
Udział obszarów przyrodniczo cennych, chronionych prawnie	ha, %	972,00 ha, 3,15%	972,00 ha, 3,15%
Podjęte działania ochronne (np. nowe pomniki przyrody, użytki ekologiczne, rezerваты, obszary chronionego krajobrazu)	Szt.	0	0
Liczba zorganizowanych spotkań i kampanii informacyjnych, miejscowej społeczności, potencjalnych inwestorów i organizacji	Szt.	3	3
4. ZMNIĘSZENIE ZAGROŻENIA HAŁASEM POPRZEC OBNIŻENIE JEGO NATĘŻENIA DO POZIOMU OBOWIĄZUJĄCYCH STANDARDÓW			

„RAPORT Z WYKONANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY GRAJEWOZA LATA 2020-2021”

Liczba uciążliwych źródeł hałasu	Szt.	0	0
Liczba stref ciszy (jeziora)	Szt.	5	5
Długość zmodernizowanej infrastruktury drogowej	km	bd	bd
5. OCHRONA PRZED POLAMI ELEKTROMAGNETYCZNYMI			
Poziom pola elektromagnetycznego	V/m	Brak pomiarów na terenie gminy	Brak pomiarów na terenie gminy
6. OGRANICZANIE ZUZYCIA ENERGII ORAZ ZWIĘKSZENIE WYKORZYSTANIA ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII			
Udział odnawialnych źródeł energii w produkcji energii	kW, %	bd	bd
Liczba nowych instalacji wykorzystujących OZE	szt.	bd	bd
7. ZROWNOWAZONA GOSPODARKA ZASOBAMI NATURALNYMI			
Liczba eksploatowanych złóż kopalin	Szt.	7	7
8. OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI			
Udział powierzchni zalesianych do powierzchni ogółem	ha, %	9 914,18 ha, 32,2%	b.d
9. WZROST SWIADOMOSCI EKOLOGICZNEJ			
Ilość przeprowadzonych działań edukacyjnych	Szt.	2	2
Ilość i długość ekologicznych ścieżek edukacyjnych	szt., km	bd	bd
Nakłady na edukację ekologiczną	zł, %	bd	bd

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Urząd Gminy Grajewo oraz BDL.

9. Wykorzystane materiały i opracowania

1. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. 2023 poz. 2556);
2. Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 699);
3. Ustawa z dnia 20 lipca 2017r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz.2625.)
4. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 916);
5. Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju ((Dz. U. z 2023 r. poz. 225);
6. Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2519)
7. Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz.U. 2022 poz. 1029)
8. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 roku Prawo budowlane (t.j. Dz.U. 2023r. poz. 682)
9. Ustawa z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U. z 2023 r. ,poz. 977)
10. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (t.j. Dz.U. z 2023 r.poz. 633)
11. Ustawa z dnia z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 2409 z późn.zm.)
12. Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (t.j. Dz.U. 2022 r. poz. 1622.)
13. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz.U. z 2017 r. poz. 2294).
14. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (t. j. Dz.U. z 2014 r. poz. 112).
15. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. z 2019 r. poz. 2448).
16. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia z dnia 30 grudnia 2002 r. w sprawie poważnych awarii objętych obowiązkiem zgłoszenia do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (Dz.U. z 2021 r. poz. 1555).
17. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 roku w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (t. j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1839).
18. Rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych (Dz.U. 2019 poz. 1311).
19. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 roku w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2021 r. poz. 845).
20. Dostępne strony internetowe:
21. <http://isap.sejm.gov.pl>
22. <http://natura2000.gdos.gov.pl>
23. www.kp.org.pl
24. www.pois.gov.pl
25. www.sejm.gov.pl
26. www.stat.gov.pl

Polityki, programy, plany i inne dokumenty rządowe:

1. Polityka leśna państwa (Dokument powstał w konsekwencji uchwalenia w 1991 r. ustawy o lasach i przyjęcia Polskiej Polityki Kompleksowej Ochrony Zasobów Leśnych (1994 r.), Krajowego Programu Zwiększania Lesistości (1995 r.) oraz Strategii Ochrony Leśnej Różnorodności Biologicznej (1996 r.). Dokument został przyjęty przez Radę Ministrów 22 kwietnia 1997 r.
2. Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko perspektywa do 2020 r.” (Uchwała nr 58 Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 2014 r. w sprawie przyjęcia Strategii „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.”).
3. Krajowy Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (V AKPOŚK przyjęty przez Radę Ministrów 31.07.2017 r.).
4. Program ochrony różnorodności biologicznej: SIEĆ NATURA 2000.

Programy, plany, rejestry, dane administracji rządowej i samorządowej województwa i powiatu:

- Stan środowiska za lata: 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020 (WIOŚ BIAŁYSTOK)